

ВИРАЖЕННЯ ЕТНІЧНОЇ АВТЕНТИКИ ЧЕРЕЗ ВИШИВКУ НА ХАРКІВЩИНІ

Лапченко Анастасія Сергіївна

*старший викладач кафедри ЮНЕСКО «Філософія людського
спілкування» та соціально гуманітарних дисциплін ДБТУ*

e-mail:lapchenko@ukr.net

Глобалізаційні та інтеграційні процеси в сучасному світі, тотальна цифровізація усіх сфер суспільного життя, мають прямий та опосередкований вплив на функціонування існуючих і формування нових ідентичностей (громадянської та цивілізаційної). Сьогодні вчені різних наук б'ють на сполох, що глобальний ринок, потужні комунікаційно-технологічні мережі, інформаційне суспільство, культурні експансії та масова міграція людей, розмиті міждержавні кордони і відмінності, спроможні зруйнувати підґрунтя історично сформованих і територіально закріплених спільнот та знівелювати існуючі ідентичності. Наші реалії доповнює російська агресія та низка соціальних і економічних проблем, які впливають на розмивання та знищення ідентичності українців у прискореному темпі. Хоча питання щодо самої автентики сьогодні не піднімається, і навіть в нормативно-правовій базі не сформовані дефініції. Що таке автентика, автентичний вимір? Здається, таке відоме всім поняття, але серед науковців і мистецтвознавців воно не злагоджене і не усвідомлене до кінця. Шарон Зукін вважає, що «Тяга до автентичності відображає розрив

між тим, що ми відчуваємо в просторі, і нашим самовідчуттям, яке становить важливу частину сучасного менталітету»[3]. Тобто Автентичний (αὐθεντικός) – оригінальний, справжній. Автентична людина – відкрита, вона не боїться бути собою. Автентичне місто – це місто, яке не приховує свого коріння. Так само ми доволі часто можемо зустріти поняття автентична архітектура – це та, яка не приховує свого історичного походження.

Чи можна тут використовувати слово «історичне» як синонім, чи поняття автентичності є набагато ширшим? Для того, щоб розібратися з цим питанням зупинимося ще на таких поняттях як «етнос» та «етнічність».

Народне декоративно-ужиткове мистецтво, яке розвинулося внаслідок взаємодії колективної та індивідуальної творчості на основі спадковості, виявляє етнічний характер. В Україні декоративно-ужиткове мистецтво завжди посідало особливе місце. Кожний з його видів (ткацтво, вишивка, різьблення по дереву, лозо- та соломоплетіння, гончарство, металообробка, розпис тощо) характеризується високою образністю і багатоваріантністю.

Пройшовши через століття, вишивка стала найяскравішим проявом вміння людей створювати прекрасні рукотворні вироби та переносити в них частинку свого життя. Тут має значення кожна дрібничка: колористика, складні техніки виконання вишивки, а її орнамента змушує захоплюватись нею.

Формування того чи іншого стилю виконання вишивки, створення певного чіткого орнаменту обумовлювалося, перш за все традиція-

ми того регіону, де проживав її творець, збереженими і переданими його предками. Завдячуючи географічному розміщенню регіону, вишивка на Харківщині на сьогодні є чи не найменш збереженою в порівнянні з рештою вишивок етнічних груп України. Через індустріалізацію і те, якими методами вона проходила, зокрема саме Голодомор. Тому вкрай мала кількість традицій змогла тут зберегтися. До того ж саме на Харківщині російський вплив зробив українську культуру більш меншовартісною.

Нікому невідомо, коли саме було створено вишивку та вишиванку. Але археологічні знахідки, в тому числі з трипільської та скіфської культур – засвідчують її наявність. Відомо, що справжній розквіт мистецтво вишивання переживало за часів Київської Русі, створивши та закріпивши популярні до сьогоднішнього дня символи та орнаменти. Київські князі всіляко підтримували традиції вишитого одягу. Так, у XI столітті Анна, сестра Володимира Мономаха, заснувала при монастирі школу для дівчат – майбутніх майстринь вишивки.

За часів Гетьманщини, козаки вірили, що вишиті на полотні знаки мають потужну силу і нерозривно пов'язували їх з рідною землею. Це надихало і надихає на перемогу, оберігає від смерті в бою і зцілює рани. Саме в цей час козаки і почали активно заселяти Слобожанщину (складовою якої є Харківщина). 1917 рік і українська революція дають черговий поштовх до популяризації всього автентичного. Але це триває не довго, бо з приходом радянської влади, вишиванки підлягали знищенню (особливо в 30-ті роки ХХ сторіччя). Не дивлячись на те, що в 1923 році було проголошено «українізацію

України»[1]. Абсурдне словосполучення, але воно має місце в нашій історії. Насамперед національна політика більшовиків у галузі міжетнічних відносин із самого початку набула відверто деформованого, заполітизованого і класово-ідеологічного характеру. Тому реальні результати політики коренізації виявилися однобічними, короткочасними і мали виключно пропагандистський характер. А так як саме вишиванка була символом української ідентичності, то саме її буде негласно заборонено, а людина у вишиванці відразу підпадала під підозру в надмірному націоналізмі і як результат під репресії. Таким чином розмивали чіткі межі поділу на різні національності, які були непотрібні більшовикам.

У 60-ті була невелика хвиля популярності народних костюмів, яку пов'язують з любов'ю Хрущова до вишиванок. На думку етнологів, це більше схоже на «шароваршину», ніж на українську автентичність. У черговий раз відбувається розмиття культурних кордонів, точніше асиміляція.

Процес громадянської самоідентифікації відіграє одну з основних ролей у формуванні мотивації діяльності людей, у мобілізації їхніх зусиль на вирішення соціально значущих завдань, для стабільного розвитку суспільства, його інститутів, що забезпечують життєдіяльність спільноти. Це той феномен надіндивідуальної свідомості. І починають створювати щось автентичне, але модернізуючи його. Зокрема для Харківщини є автентичним вишивка білим по білому на саморобному полотні лляними або конопляними нитками техніками «вирізування», «зерновий вивід», «виколювання»,

«солов'їні вічка», «ляхівка», «мережка з настилом по видьоргу». І чоловіки, і жінки носили вишиванки з комірами. Ці деталі одягу обов'язково прикрашали візерунками чорно-червоні кольори (у чоловічих) та різнокольорові квадрати (на жіночих). Virізняє Харківщину від інших регіонів те, що орнаменти вишивок виконували саме грубою ниткою – для створення своєї рел'єфності. Характерним для слобожанської вишивки здебільшого є рослинний орнамент: численні зображення родинного дерева постійно супроводжують вишивку нашого регіону, на відміну від Західної України, де панівними у вишивці є геометричні орнаменти. Кольорове вирішення теж має свої особливості: поряд з вишивкою білим по білому, червоними та чорними кольорами, тут часто зустрічається поєднання червоного та синього кольорів. Кольори є дещо приглушеними порівняно з яскравою західною вишивкою[2].

Сьогодні питання збереження етнічної автентики на Харківщині є кричущим. Так як зберіглося не так багато і з цього нічого, велику кількість було знищено впродовж 2022-2023 років.

Список використаних джерел:

1. Лапченко А.С. Селянські промисли на Харківщині в 1920-х рр. // Вісник Черкаського університету імені Б. Хмельницького. Серія «Історичні науки» Черкаси, 2015. Вип. 9 (342). С. 117-121.

2. Лапченко А.С. Селянські промисли з обробки рослинної сировини на Харківщині в роки непу // Вісник Національно технічного університету «Харківський політехнічний інститут». Збірник

наукових праць. Серія «Актуальні проблеми історії України». Харків: НТУ «ХП». 2015. №38 (1147). С. 73-84.

3. Політико-правова ментальність українського соціуму в умовах європейської інтеграції : монографія / [О. О. Безрук, В. С. Бліхар, Л. М. Герасіна та ін.] ; за ред. М. П. Требіна. Харків : Право, 2019. 744 с.

ЗАСТОСУВАННЯ ХМАРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН

Лисенко Наталія Василівна

доцент кафедри української мови та літератури ДДПУ,

кандидат філологічних наук, доцент

e-mail: 1609natali@ukr.net

Ковальова Катерина Дмитрівна

викладач СФКТІ,

e-mail: katy.kovalyova1808@gmail.com

Під час роботи викладачі гуманітарних дисциплін активно застосовують хмарні технології, зокрема Google, що поєднує велику кількість хмарних сервісів, до яких належать: Gmail; Google Calendar; Google Cloud Search; Google Classroom; Google Drive; Google Docs; Google Sheets; Google Slides; Google Forms; Google Sites; Google